

ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่เขตพระ โขนง

4.1 บทนำ

บทนี้เป็นส่วนแรกของการวิเคราะห์ตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ ซึ่งการวิเคราะห์ตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่นั้นจะศึกษาได้ 2 วิธี คือ การศึกษาหาตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากรทั้งหมดภายในพื้นที่ (Northam 1975 อ้างถึงใน ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2527 : 108 - 110) และการศึกษาหาตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากรตัวอย่างหรือการหาค่าศูนย์กลาง (Meier and Huggett 1981 : 80 - 85)

4.2 การวิเคราะห์หาตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากรทั้งหมด

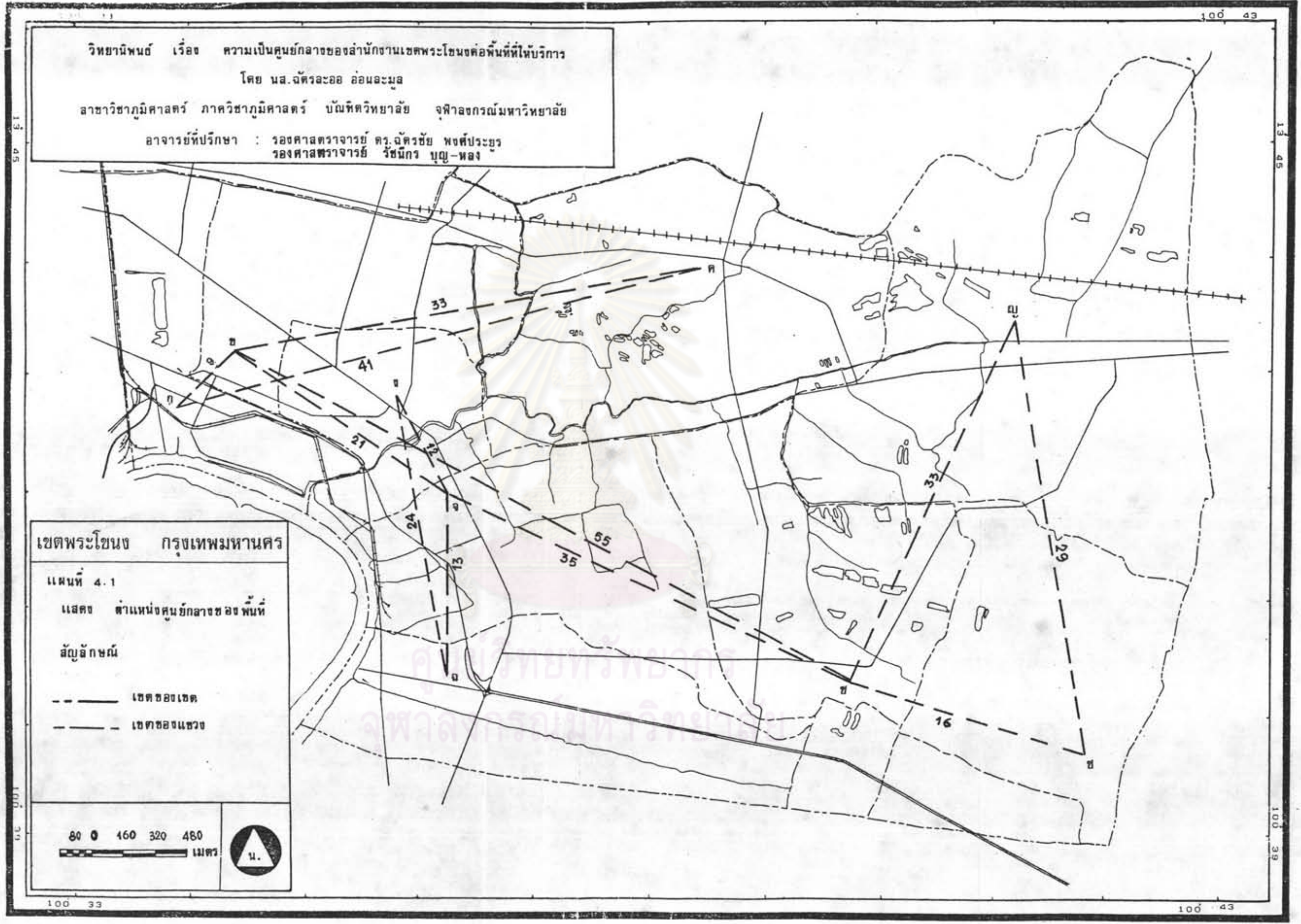
ในการวิเคราะห์หาตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เข้าถึงสะดวกที่สุด และใช้เวลาในการเดินทางสั้นที่สุดของประชากรในพื้นที่ โดยพื้นที่เขตพระ โขนงจะแบ่งออกเป็นแขวงย่อยตามงานปกครอง สำนักงานเขตพระ โขนงได้ 9 แขวง (ผังแผนที่ 4.1)

การหาจุดที่เข้าถึงสะดวกที่สุดของพื้นที่เขตพระ โขนง จะเริ่มจากการแบ่งกลุ่มของแขวงออกเป็น 3 กลุ่ม โดยยึดหลักความหนาแน่นของประชากรในแต่ละแขวงเป็นหลักและเป็นแขวงที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะสามารถแบ่งกลุ่มแขวงทั้ง 9 แขวง ได้ 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ แขวงคลองเตย (ก)

แขวงคลองตัน (ข)

แขวงสวนหลวง (ค)

วิทยานิพนธ์ เรื่อง ความเป็นศูนย์กลางของสำนักงานเขตพระโขนงต่อพื้นที่ให้บริการ
 โดย นส.ฉัตรระออ อ่อนละมอ
 สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร
 รองศาสตราจารย์ วิษณุกร บุญ-หลง

เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 4.1

แสดง ตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่

สัญลักษณ์

----- เขตของเขต

----- เขตของแขวง

80 0 160 320 480 เมตร

น.

กลุ่มที่ 2 ไค้แก๊ว แขวงพระโขนง (ง)
 แขวงบางจาก (จ)
 แขวงบางนา (ฉ)

กลุ่มที่ 3 ไค้แก๊ว แขวงหนองบอน (ช)
 แขวงคลองไม้ (ซ)
 แขวงประเวศ (ญ)

จากนั้นนำระยะห่างของแต่ละแขวง ซึ่งจุดที่เป็นตัวแทนของแขวง ไค้จากบริเวณที่เป็น
 ศูนย์ศูนย์กลางของแต่ละแขวง โดยเป็นบริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง เป็นบริเวณที่
 เป็นเขตอาคารหนาแน่น (Built-up area) หรือเป็นบริเวณชุมชนดั้งเดิมของแต่ละแขวง
 เมื่อไค้ตำแหน่งที่เป็นตัวแทนของแขวงแล้วลากเส้นเชื่อมจุดตัวแทนแขวง ในแต่ละกลุ่มดังกล่าวแล้ว
 วัดระยะห่างแต่ละจุดตัวแทนแขวง แล้วนำระยะห่างดังกล่าวมาคูณกับประชากรของแต่ละแขวง
 ดังนี้คือ

$$\text{กลุ่ม 1 จุด ก. (9) } (104,139) + (41) (77,341) = 4,108,232$$

$$\text{ข. (9) } (10,436) + (33) (77,341) = 2,646,177$$

$$\text{ค. (41) } (10,436) + (33) (104,139) = 3,864,463$$

$$\text{กลุ่ม 2 จุด ง. (12) } (90,276) + (24) (90,035) = 3,244,152$$

$$\text{จ. (12) } (85,774) + (13) (90,035) = 2,199,743$$

$$\text{ฉ. (24) } (85,774) + (13) (90,276) = 3,232,164$$

$$\text{กลุ่ม 3 จุด ช. (33) } (45,392) + (29) (24,057) = 2,195,589$$

$$\text{ซ. (33) } (9,483) + (16) (24,057) = 697,851$$

$$\text{ญ. (16) } (45,392) + (29) (9,483) = 1,001,279$$

จุดที่เข้าถึงสะดวกที่สุดและใช้เวลาในการเดินทางสั้นที่สุดของประชากรในกลุ่มที่ 1 คือ จุด ช. (แขวงคลองตัน) กลุ่มที่ 2 คือ จุด จ. (แขวงบางจาก) และกลุ่มที่ 3 คือ จุด ซ (แขวงหนองบอน) จุดดังกล่าว (จุด ช, จ และ ซ) จึงน่าจะเป็นตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของกลุ่มแขวงดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรที่กระจายอยู่รอบ ๆ และระยะทางที่ประชากรจะกองเดินทางมารับบริการ

ในลักษณะเดียวกัน การหาค่าตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่เขตพระโขนงก็จะศึกษาจากวิธีการข้างต้น โดยจะศึกษาจากตัวแทนของกลุ่มแขวง คือ จุด ช, จ และ ซ ดังนี้คือ

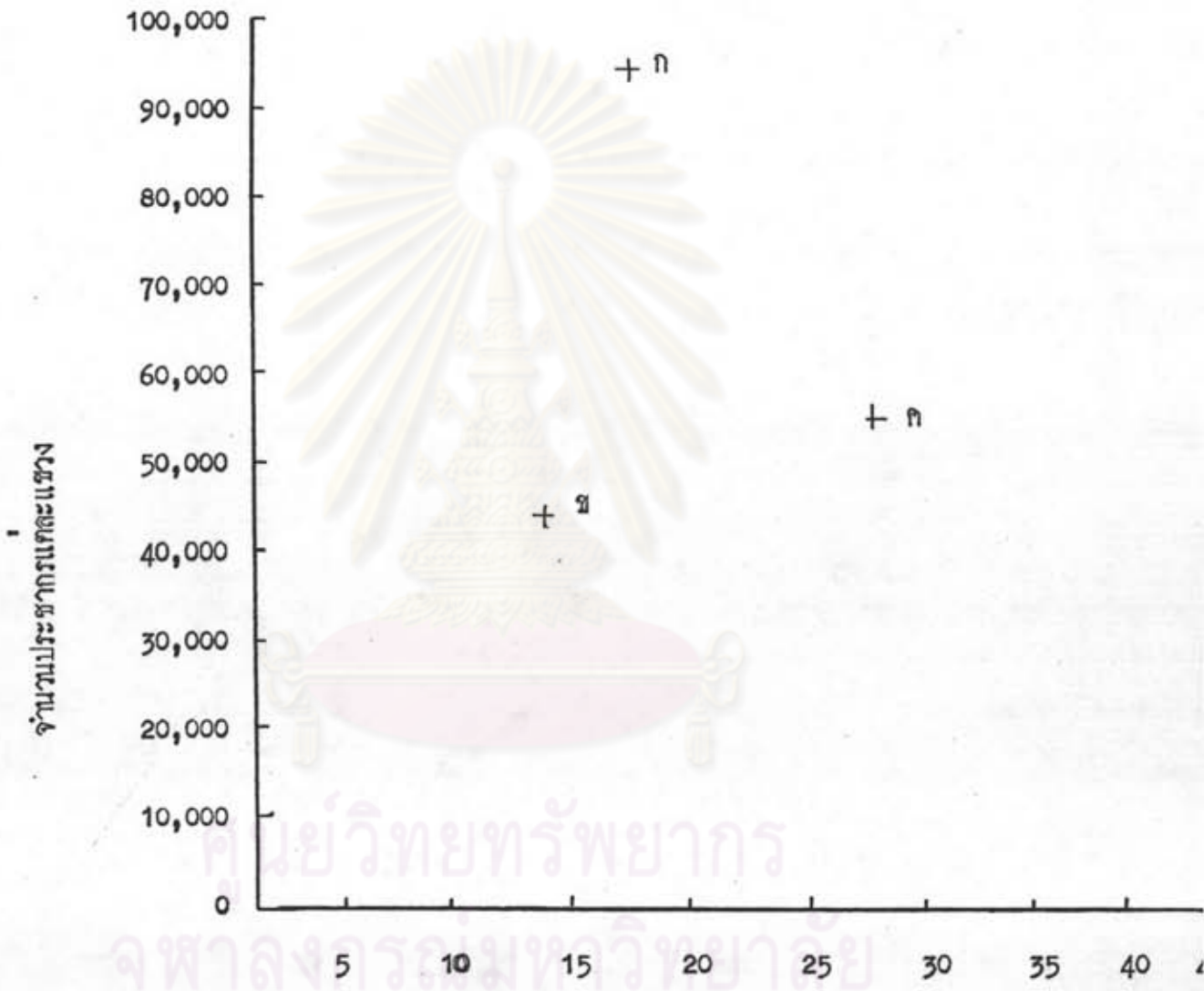
$$\text{จุด ช. (21) (90,276) + (55) (45,392) = 4,392,356}$$

$$\text{จุด จ. (21) (104,139) + (35) (45,392) = 3,775,639}$$

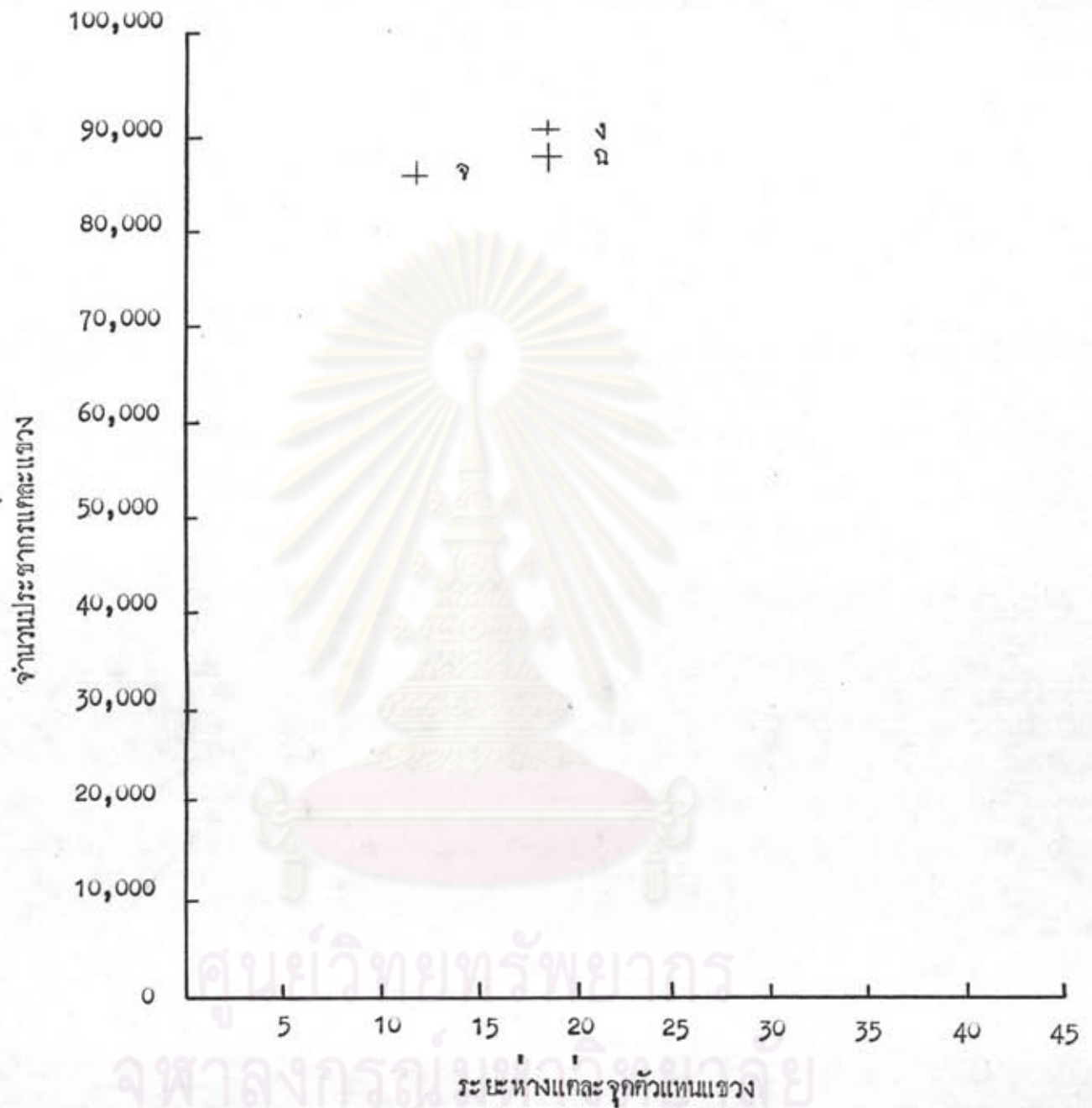
$$\text{จุด ซ. (35) (90,276) + (55) (104,139) = 8,887,305}$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

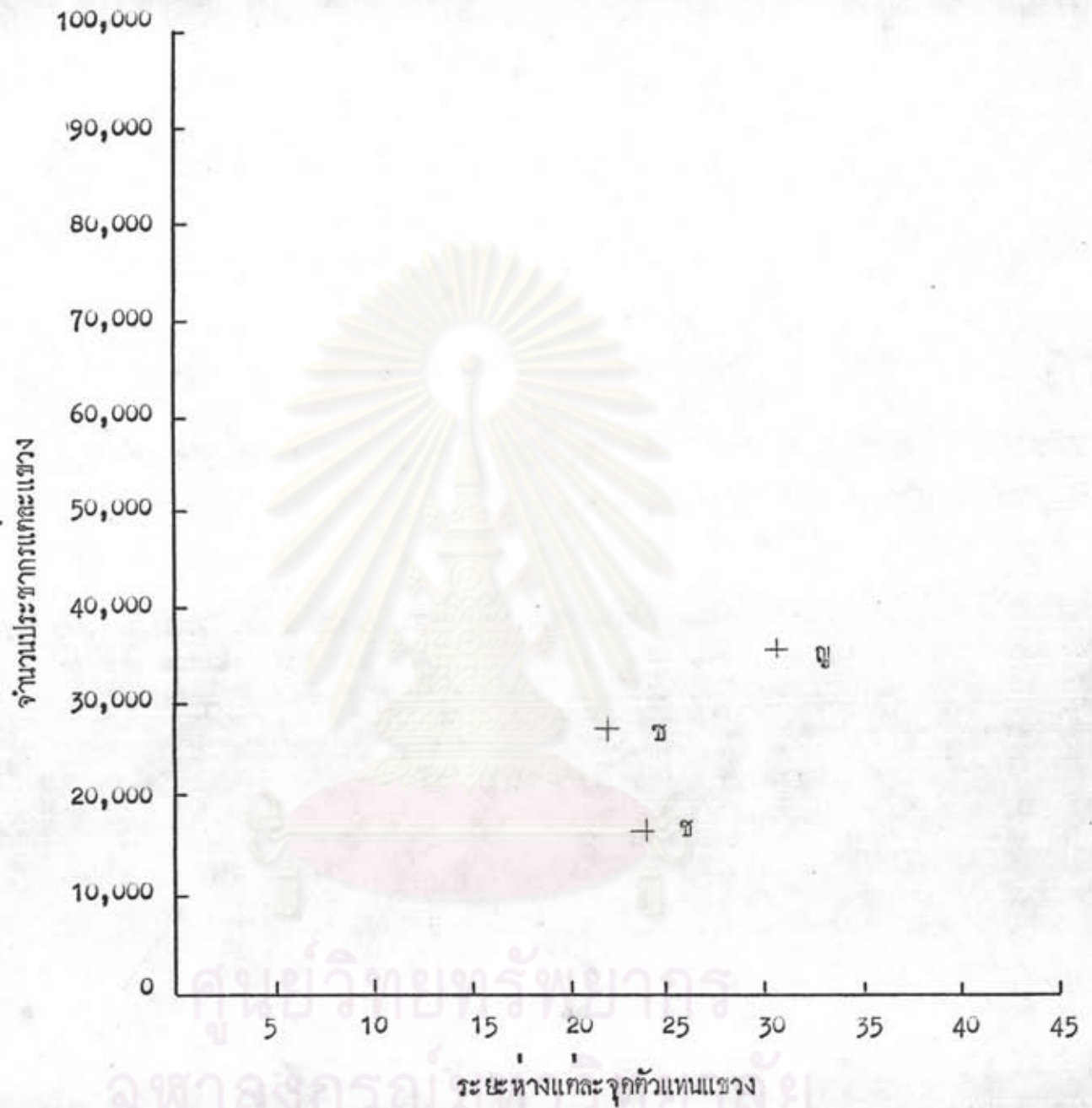
จากข้อมูลระยะทางและจำนวนประชากรของแต่ละจุดที่ทิ้งแขวงในกลุ่มที่ 1 สามารถนำมาเขียนตำแหน่งลงในภาพความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางแต่ละจุดตัวแทนแขวงและประชากรของแต่ละแขวง ดังภาพ 4.1 4.2 และ 4.3

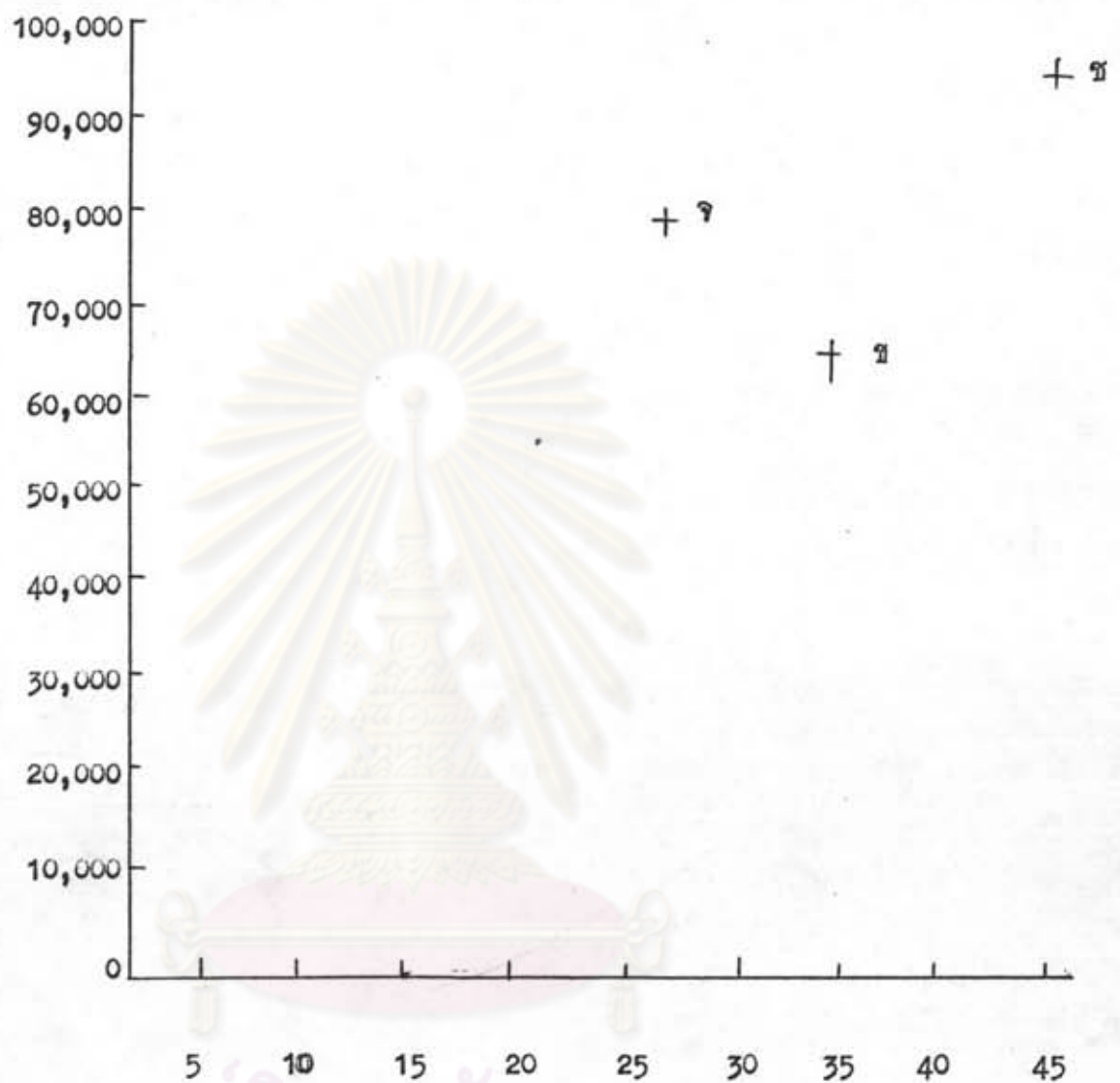
ภาพที่ 4.1 ตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากระยะทางแต่ละจุดตัวแทนแขวงและประชากรแต่ละแขวงกลุ่มที่ 1

ภาพที่ 4.2 ตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากระยะห่างแต่ละจุดตัวแทนแขวงและประชากรแขวงกลุ่มที่ 2

ภาพที่ 4.3 ตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากระยะห่างแต่ละจุดตัวแทนแขวงและประชากรแขวงกลุ่มที่ 3

ศูนย์วิทยพัทยากร
ระยะห่างและจุดกึ่งแทนกลุ่มแขวง

ภาพที่ 4.4 ตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากระยะห่างและจุดกึ่งแทนแขวงและ
ประชากรแขวง ของแขวงทั้งหมดของพื้นที่เขตพระโขนง

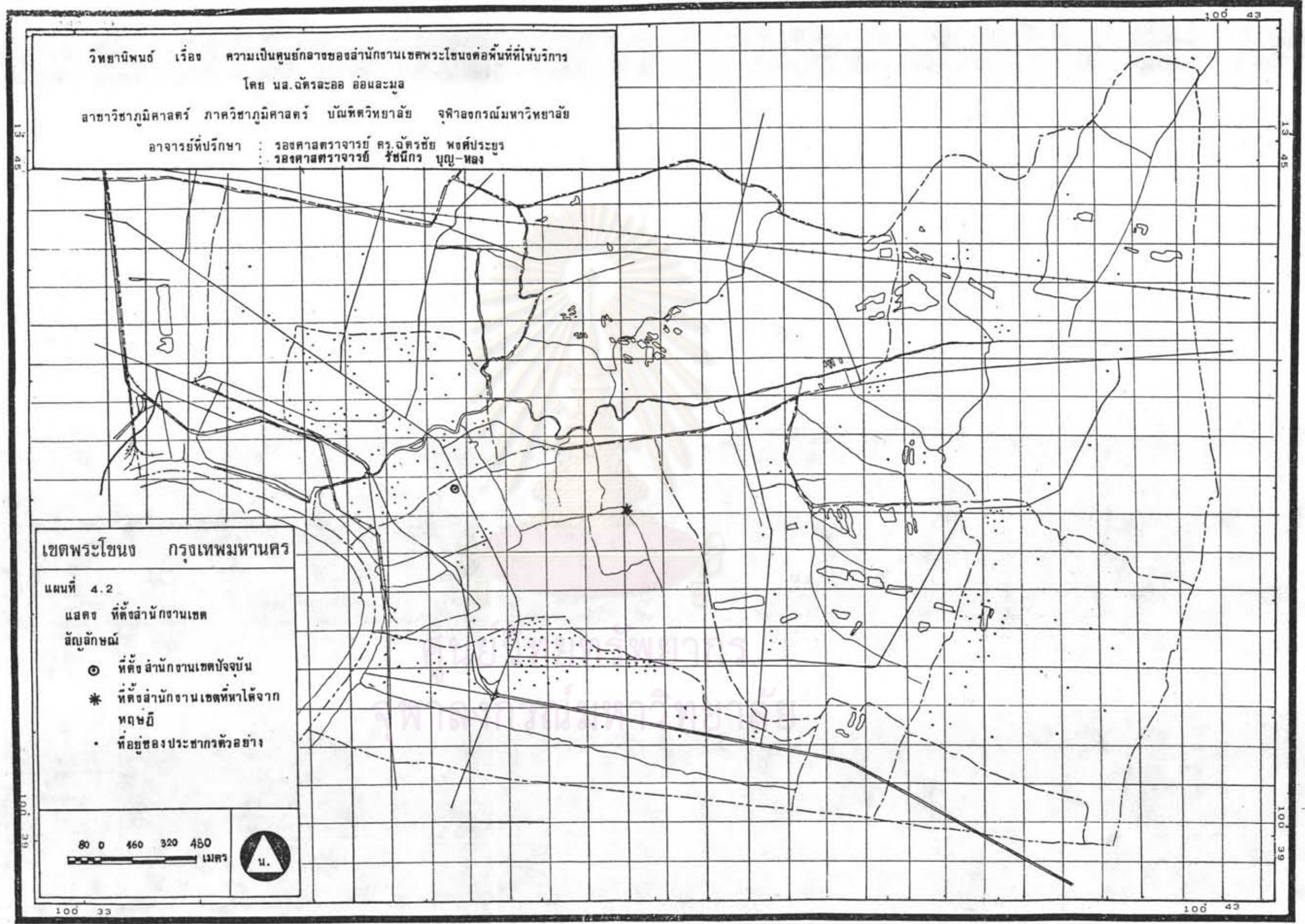

จากค่าเฉลี่ยของผลคูณระหว่างระยะทางและจำนวนประชากร จะพบว่าจุด จ. จะมีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้น จุด จ. หรือที่ตั้งสำนักงานเขตพระ โขนง ซึ่งตั้งอยู่ในแขวงบางจากเขตที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน จะเป็นตำแหน่งที่เข้าถึงสะดวกที่สุดและใช้เวลาในการเดินทางสั้นที่สุดของประชากรทั้งหมดในพื้นที่เขตพระ โขนง เมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรที่กระจายอยู่รอบ ๆ และ ระยะทางทั้งหมดที่ประชากรทั้งหมดที่เขตพระ โขนงจะเดินทางเข้ามาใช้บริการจากสำนักงานเขตพระ โขนง

4.3 การวิเคราะห์หาตำแหน่งศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากรตัวอย่าง

วิธีการหาค่าศูนย์กลาง เป็นวิธีการทางภูมิศาสตร์อีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำเข้ามาศึกษาหาตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ให้บริการ โดยการศึกษาจากแผนที่เขตพระ โขนง ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษานำมาที่ตารางของละ 1 เซนติเมตร ทั้งในแนวนอน (แกน x) และในแนวตั้ง (แกน y) จากนั้นนำที่อยู่อาศัยของประชากรตัวอย่าง 300 ราย ซึ่งประชากรตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตามมันเอง นำที่อยู่อาศัยของประชากรดังกล่าวมา plot ลงในแผนที่ที่ได้เตรียมไว้แล้ว ต่อจากนั้นหาค่าเฉลี่ยของผลคูณระหว่างระยะทางและจำนวนประชากรบนแกน x และ y (ทั้งแผนที่ 4.2 และตาราง 4.1)

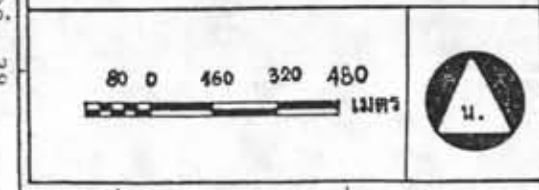
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์ เรื่อง ความเป็นศูนย์กลางของสำนักงานเขตพระโขนงต่อพื้นที่ให้บริการ
 โดย นส.จักรละออ อ่อนละมุล
 สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย พงศ์ประยูร
 : รองศาสตราจารย์ รัชนิกร บุญ-หลง

เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

- แผนที่ 4.2
 แสดง ที่ตั้งสำนักงานเขต
 สัญลักษณ์
- ◎ ที่ตั้งสำนักงานเขตปัจจุบัน
  - * ที่ตั้งสำนักงานเขตที่หาได้จาก
 ทัศนียภาพ
  - ที่อยู่อาศัยประชากรตัวอย่าง

100 33 100 39 100 43 100 45

Coordinate X (Columns)			Coordinate Y (rows)		
mid-interval frequency			mid-interval frequency		
x	f	xf	y	f	yf
3	1	3	4	13	52
4	3	12	5	26	130
5	7	35	6	88	528
6	20	120	7	21	147
7	21	147	8	8	64
8	32	256	9	11	99
9	22	198	10	15	150
10	24	240	11	17	187
11	37	407	12	32	384
12	19	228	13	26	338
13	11	143	14	27	378
14	12	168	15	6	90
15	5	75	16	9	144
16	1	16	18	1	18
17	11	187			
18	2	36			
19	3	57			
20	8	160			
21	3	63			
22	18	396			
23	22	506			
24	7	168			
25	4	100			
26	6	156			
27	1	27			

$n = 300$

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยของผลคูณระยะทางและจำนวนประชากรบนแกน X และแกน Y

$$\sum xf = 3904 \quad \bar{x} = \frac{3904}{300} = 13.01$$

$$\sum yf = 2709 \quad \bar{y} = \frac{2709}{300} = 9.03$$

ดังนั้นจุดศูนย์กลางหรือจุดที่เป็นศูนย์กลางของจุดทั้ง 300 จุด ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรทั้ง เขตพระ โขนง คือ ตำแหน่งที่เป็นจุดกึ่งกลางของ 13.01 (บนแกน x) และ 9.03 (บนแกน y) จุดกึ่งกลางจะเป็นจุดที่ประชากรทั้ง 300 รายที่เดินทางเข้ามาใช้บริการยังสำนักงาน เขตพระ โขนง ไม่มีความได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่าจุดกึ่งกลางเป็นตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่สำหรับประชากรทุกคนในพื้นที่ เขตพระ โขนง

4.4 ตำแหน่งที่ควรจะเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ เขตพระ โขนง

จากวิธีการหาค่าตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ เขตพระ โขนง โดยศึกษาจากประชากรในพื้นที่ทั้งหมด จะพบว่าตำแหน่งที่ตั้งสำนักงาน เขตพระ โขนงปัจจุบันจะเป็นตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ เขตพระ โขนง คือมีความเป็นศูนย์กลางต่อพื้นที่ให้บริการ

ส่วนวิธีการหาค่าตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ เขตพระ โขนง โดยศึกษาจากประชากรตัวอย่าง จะพบว่าตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางจะอยู่ในแฉวงบางจาก เช่นเดียวกับที่ตั้งของสำนักงาน เขตพระ โขนงปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาจากจุดกึ่งกลางจะขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมจะเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ในด้านการบริการ กล่าวคือ

1. บริเวณดังกล่าวไม่มีความสะดวกในการเข้าถึง เพราะเป็นบริเวณที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมหลักผ่าน
2. เป็นบริเวณที่ไม่ใช่แหล่งชุมชน
3. เป็นบริเวณที่ไม่มีการขนส่งสาธารณะจำนวนมากมาสนับสนุนให้ประชากรเดินทางเข้ามาใช้บริการยังที่ตั้งดังกล่าวได้สะดวกและรวดเร็ว
4. เป็นจุดที่ไกลจากเส้นทางคมนาคมหลัก จึงทำให้มองเห็นได้ไม่ชัดเจน

ดังนั้น จากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้บริเวณที่ได้จากการศึกษาไม่เหมาะที่จะเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ในด้านการบริการ ดังนั้นถ้าจะปรับตำแหน่งที่ตั้งเพื่อคุณสมบัติที่ตั้งที่เหมาะสม จึงควรยึดเส้นทางคมนาคมที่สำคัญใกล้เคียงบริเวณดังกล่าว ซึ่งได้แก่ ถนนศรีนครินทร์ และถนนสุขุมวิท แต่เนื่องจากถนนศรีนครินทร์ก็ยังขาดคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่บริเวณสองข้างทางถนนสุขุมวิทมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกว่า ดังนั้นที่ตั้งสำนักงาน เขตพระ โขนง ควรจะตั้งอยู่ในตำแหน่งสองข้างทาง

ของถนนสุขุมวิท ซึ่งถ้าปรับสถานที่ตั้งสำนักงานเขตพระโขนงเข้าสู่ถนนสุขุมวิท จะพบว่า
ที่ตั้งดังกล่าวจะอยู่เกือบแนวเดียวกับที่ตั้งสำนักงานเขตพระโขนงปัจจุบันนั่นเอง

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์หาตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่จากประชากร
ทั้งหมดหรือประชากรตัวอย่าง ตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของพื้นที่เขตพระโขนง ซึ่งมีคุณสมบัติ
เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งกลางของพื้นที่ในย่านบริการ จึงควรเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท
โดยทำเลดังกล่าวจะเป็นทำเลที่สอดคล้องกับที่ตั้งสำนักงานเขตพระโขนงปัจจุบันนั่นเอง ที่เป็น
ที่ตั้งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ให้บริการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย